

Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk te Wolvega

Omdat de Gereformeerde Kerk van Wolvega, die in 1836 in Wolvega is gesticht, kort na de oprichting weer werd opgeheven en verder ging in (Katlijk) Mildam, is er in de archieven van Wolvega weinig tot niets te vinden over het wel en wee van 1836-1870.

Bij het 150-jarig jubileum in Wolvega en Mildam zijn boekjes gemaakt met de geschiedenis van beide kerken. De geschiedenis van Mildam begint namelijk in 1836 in Wolvega, en die van Wolvega begint weer opnieuw in 1870. Daarom komt er eerst een samenvatting uit het boekje van Mildam 1836-1986 en daarna komt het boekje over Anderhalve Eeuw Gereformeerden in Wolvega.

In het boekje over Wolvega staat "We keren terug naar Wolvega en omgeving..... In het begin van dit overzicht hebben wij reeds vermeld, dat er historisch gezien, weinig bekend is over de tussenliggende jaren 1840 - 1870." Dat is er wel, maar dan in het archief van Mildam waar Wolvega in die periode bij hoorde.

Samenvatting uit: **Gereformeerde Kerk Mildam 1836-1986**

Door F. Krekt

Zo was dan in het jaar 1834 de reformatie, die te Ulrum onder leiding van Ds. De Cock was begonnen, ook in Friesland onder leiding van Ds. Van Velzen van Drogeham een feit. Door deze predikant werden in verschillende plaatsen in onze provincie Christelijk afgescheiden gemeenten gesticht.

Zo ook in deze buurt op 27 februari 1836 kwamen mensen bijeen met deze bedoeling. De samenkomst had plaats in Wolvega bij Pieter Ottés de Jong. De mensen, 13 mannen en 6 vrouwen kwamen uit diverse dorpen. Het waren:

Pieter Ottés de Jong en Akke Miggiels de Jong-Zoethout uit Wolvega

Hendrik S. Wind en Jan Sibbes Bouma uit Rottum

Jacobie Meinting en Aaltje Sterkenburg uit Wolvega

Durk R. Bestevaar uit Rottum en IJsbrand Jans Veenstra uit Joure

Jan Bonnes de Jong en Tetje Jans de Jong-Wijnkool uit Wolvega

Jan Jans Bootsma en Jeltje Jans Bootsma- v.d. Molen uit Sonnega

Klaas Sjonger en Jacob Jans Zoer uit Blesdijke

Hendrik Jacobs Luik en Margje Harms Luik-Berger uit Tjalleberd

Gergien Alberts Luik en Albert Gergiens Luik uit Gersloot

Pieter Pieters Postma uit Joure.

Zoals U kunt zien was de gemeente erg uitgestrekt en werden onmiddellijk twee ouderlingen en vier diakenen benoemd en bevestigd door ds. van Velzen. Het was geen kleinigheid om dit te doen want er was een grote weerstand en vijandschap van buitenaf voor deze "dwepers", zoals men ze beschouwde. Tijdens vergaderingen werden ruiten ingegooid en het bijéénkomen onmogelijk gemaakt. Ook de overheid liet dit eerst oogluikend toe. Volgens een wet ten tijde van Napoleon was het verboden met meer dan twintig personen bijéén te komen. Dit was natuurlijk achterhaald want dit waren geen vergaderingen die gevaarlijk waren voor de openbare orde, maar toch waren hierdoor op deze stichtingsavond maar 19 personen aanwezig.

Ds. van Velzen was predikant van al deze in Friesland gestichte gemeenten, maar hij kwam alleen maar voor het bedienen van het Heilig Avondmaal en de Heilige Doop. De ouderlingen P.O. de Jong en H.S. Wind moesten het overige werk doen en traden in de samenkomsten op als "oefenaars". De kerkenraad leek soms meer op een rechtbank, zoveel tuchtzaken kwamen aan de orde.

Men moet wel bedenken welk een afstand elke zondag -te voet- moest worden afgelegd om een samenkomst bij te wonen en dat de ouderlingen en diakenen meestal éénvoudige mensen waren, die veel belangeloos presteerden om toezicht te houden op de hun toevertrouwde gemeenteleden. Zondags christen zijn in de kerk was niet voldoende, wat komt er in de week van terecht. De vergaderingen van de kerkenraad werden om beurten gehouden te Wolvega, Rottum, Tjalleberd of Joure.

De eerste notulenboeken melden duidelijk dat het niet de gemeente Mildam was maar die van Wolvega. Deze gemeente was erg uitgebreid en er waren in 1839 al 300 leden. In de vergadering van 7 november werd voorgesteld ze in vieren te splitsen en op 1 januari 1839 waren er dus vier gemeenten: Wolvega, Rottum, Tjalleberd en Joure, tezamen vormend een classis met als hoofdplaats Tjalleberd.

De gemeente Rottum was geen lang leven beschoren. Hierna werd gemeente Katlijk gesticht een gedeelte van Rottum ging bij Joure en een deel bij Tjalleberd, maar op 5 oktober 1842 vormde ook een deel Katlijk. De gemeente Wolvega was inmiddels ook opgeheven en de leden behoorden toen ook bij Katlijk. Vanaf 1842 vinden we ook vermeld, dat er een vergoeding werd gegeven voor het bij iemand samenkomen en wel 30 ct. per zondag. De totale opbrengst van de kerk-collecte over het jaar 1842 bedroeg f 16,78. Ook ontvingen van toen af de oefenaars een vergoeding voor hun diensten en wel f 1,25 en in 1844 zelfs f 2,- per zondag.

Daarna volgen enkele moeilijke jaren waarvan ook notulen ontbreken, maar het is nog wel een levende gemeente want op de kerkenraadsvergadering van 5 mei 1849 wordt besloten te proberen een eigen leraar te beroepen. Het eerste beroep wordt uitgebracht op O.P. Faber die hier al ouderling-voorganger was en blijkbaar door studie predikant mocht worden. Hij bedankte en vertrok naar Beilen, hoewel hij hier nog wel vaak kwam preken. Men bleef niet bij de pakken neerzitten, maar stelde voor gezamenlijke rekening met de gemeente Tjalleberd aan als oefenaar Klaas Jans Pieters. Hij woonde in Oranjewoud en kon zo beide gemeenten bijstaan, vaak reisde hij te voet, maar werd ook wel met paard en wagen vervoerd door broeder v.d. Honing voor 45 ct. per rit. Br. Pieters heeft dit niet lang gedaan want nadat hij met goed gevolg examen had afgelegd als predikant vertrok hij naar Heerenveen, waar in 1850 een gemeente was gesticht en waarin de gemeente Tjalleberd was opgenomen.

In 1850 begon men ook te praten over een eigen kerkgebouw. In de notulen van 8 maart 1851 lezen we "een huis gekocht te Mildam tot kerkgebruik". Dit bleek gekocht te zijn voor f 500,-, f 200,- bij aanvaarding en de rest in jaarlijkse termijnen van f 100,- tegen 4% rente. De overschrijvingskosten waren f 37,90%. Om de woning geschikt te maken als kerk was direct geld nodig, er wordt f 125 geleend van Wijtze A. Nijenhuis te Katlijk tegen 4% rente en af te betalen als het de gemeente het beste past. In 1871 blijkt de schuld nog steeds niet afgelost te zijn en wordt kwijtgescholden. Waarom wordt er een huis gekocht in Mildam terwijl het de gemeente van Katlijk is? De gemeente in Wolvega was opgeheven en Mildam is dan meer het middelpunt.

- De kerkgangers uit Wolvega liepen op zondagmorgen naar Mildam voor de ochtenddienst. Ze namen brood mee dat ze ergens opaten en na de middagdienst liepen ze weer naar Wolvega. (Toevoeging uit mondelinge overlevering 2026)-

De verbouw van het huis werd met kracht ter hand genomen: op 20 november 1851 werd betaald voor steenbikken f 2,15, voor het verven van het zangbord f 0,25, voor vier lampen in de kerk f 2,20. Ook de timmerlui werden niet vergeten, ze kregen met Kerst een fles brandwijn, kosten 36 cent. Op 6 juni 1854 was het huis afbetaald en zo was één en ander het volle eigendom van de gemeente. Ook het beroepingswerk ging door, er was dringend behoefte aan een predikant. Op 28 oktober 1851 werd beroepen Hendrik Schoenmaker uit Fluitenberg bij Hoogeveen, hij nam het aan en kwam op 13 december 1851 naar Mildam, eerst nog als ouderling-voorganger, maar op 4 maart 1852 slaagde hij als dominee en werd op 21 maart 1852 bevestigd door ds. Talsma van Donkerbroek. De eerste eigen predikant, wat een gebeurtenis, zijn traktement was f 208,- per jaar. Hij kwam bij iemand in de kost. De kerk kocht voor f 22,- een bed voor hem dat hij in bruikleen kreeg. Nu nog een woning voor de predikant. Ook hieraan werd met veel ijver gewerkt. Op 18 augustus 1853 werd besloten een predikantswoning te bouwen. In mei 1854 werd met de bouw begonnen. Er werd f 225,50 ingezameld, wat niet voldoende was, een landbouwer uit Katlijk was bereid f 1000,- te lenen à 4% rente.

In 1852 was men begonnen zitplaatsen in de kerk te verhuren, in 1858 bracht dat al f 85,50 op. Dat men in die tijd ook niet altijd zin had om te vergaderen blijkt uit het kerkenraadsverslag van 9 juni 1854: kerkenraadsleden die niet wettig verhinderd zijn moeten 25 cent boete betalen, wie een half uur te laat is 10 cent.

Homme Jeeps Heida, een markante figuur, die in 1850 bij de gemeente was gekomen. Hij woonde aan de molenlaan te Mildam en was veehouder. Hij komt in de notulen naar voren als een "vaardig schriftgeleerde" met een prachtig handschrift, maakte deel uit van de gemeenteraad van Schoterland en stond hoog aangeschreven bij de gehele bevolking. Hij gaf door zijn optreden meer aanzien aan de

kerkelijke gemeente. Harm Thomas van Ek woonde op Ter Idzard, ook hij was een eminente figuur en stond bekend als een groot diplomaat. Hij hield zich hoofdzakelijk bezig met de leden ten zuiden van de Tjonger, maar door zijn tactisch optreden belangrijk voor de gehele gemeente. Zijn beroep was "vervener".

Ds. Schoenmakers vertrok in 1854 al bijna, maar door het traktement te verhogen naar f 300,= per jaar bleef hij, hij was namelijk zeer geliefd bij de gemeente. April 1855 vertrekt hij alsnog naar Aalden in Drenthe. Er wordt direct weer begonnen met het zoeken van een voorganger. Er wordt een drietal opgemaakt, maar wie blijkt hier ook bij te zijn, warempel: ds. Schoenmakers. Bij de gemeente was bekend dat dominee het heel moeilijk had gehad wat te doen met het beroep naar Aalden. Onder aanroeping van des Heren naam had hij het lot doen beslissen en was naar Aalden gegaan. Na discussie in de gemeente kwam ds. Schoenmakers wel weer op de lijst, maar werd uiteindelijk niet weer beroepen. Na enkele bedankjes van anderen nam ds. Groeneveld het aan voor f 350,= per jaar. Hij moest eerst nog worden geëxamineerd op de classisvergadering van 13 februari 1856, maar hij zakte. Hij mocht wel naar Mildam maar dan als oefenaar en na zes maanden opnieuw examen doen. Op 7 augustus 1856 slaagde hij en was predikant in Mildam tot 22 mei 1859 en hij naar Broek op Langedijk vertrok. In een vergadering in 1856 werd besloten een nieuwe kerk te bouwen. Er werd op een intekenlijst f 1099,50 toegezegd, voldoende om te beginnen. Op 26 juni 1857 worden de dakpannen van de oude kerk te koop aangeboden tegen f 1,50 per honderd.

De eerste steen van de nieuwe kerk in Mildam wordt gelegd op 22 juli 1857. Toen de kerk klaar was bleek ze niet naar de zin van de kerkenraad te zijn. De preekstoel was niet goed en de ouderlingenbanken waren niet naar wens, aan het eind moest een draaihekje komen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een andere timmerman en wel Hoogkamp uit Ter Idzard. De kosten voor de aanpassing waren f 54,92½. Tijdens de bouw werd gebruik gemaakt van een noodkerk, die later weer werd afgebroken en de planken werden verkocht onder de leden: opbrengst f 88,20. Dat de zondag een drukke dag was blijkt wel uit het feit dat tussen de kerkdiensten door catechisatie werd gegeven. Zoals eerder genoemd bleven de leden die ver weg woonden toch tussen de middag in Mildam. Op 22 mei 1859 vertrekt ds. Groeneveld en moet er weer een nieuwe predikant worden gezocht. Het traktement wordt verhoogd van f 400,= naar f 500,= per jaar. Het beroepingswerk gaat niet naar wens. Van de drie kandidaten overlijdt er één, de tweede gaat naar een andere gemeente en de derde vindt men toch niet geschikt. De kerkenraad wil deels wachten en deels doorgaan met het beroepingswerk. Stemmen dus op de kerkenraad, uitslag: 4 wachten, 4 doorgaan. Toen werd besloten het lot te laten beslissen, nadat allen beloofd hadden zich bij de uitslag van het lot neer te leggen, werd na aanroeping van de naam des Heren geloot. Uitslag: wachten. Wel werd regelmatig overleg gepleegd met de Theologische Hogeschool in Kampen of er weer kandidaten beschikbaar komen. De ouderlingen zorgen voor de catechisatie, zondags tweemaal, na de morgen- en na de middagdienst. Maar ook wordt het gedaan door een diaken en wel door Pier de Jong, die dit ergens in Oudehorne doet. Van de Hogeschool komt bericht dat er weer kandidaten examen gedaan hebben. Ds. J. Greven wordt de nieuwe dominee op 12 augustus 1860. Deze predikant stelde zeker enkele eisen, want we kunnen lezen dat besloten is op zolder een studeerkamertje te maken en een regenbak te plaatsen. Voordat hij komt wordt ook besloten om de kamer en het kleine kamertje (WC) te behangen en te verven en zo geheel naar wens van de nieuwe predikant. Of dat zijn vrouw Aaltje Tol hier een stem in heeft gehad lijkt ook zeer wel mogelijk, alhoewel de man was toen nog wel de baas. Ds. Greven die dus nog een jonge man was, blijkt alles niet aan te kunnen, want wat wordt er van hem gevraagd: zondags tweemaal preken, na de morgen- en middagdienst catechisatie geven. De kerkenraad belooft hem te helpen met catechisatie, zodat alles weer naar wens verloopt.

Voor de afwisseling wat cijfers uit 1859:

Inkomsten:

Kollekten	f 162,56
Salaris predikant	f 334,30
Zitplaats verhuur	<u>f 40,40</u>
Totaal	f 537,26

Voor het traktement voor de dominee werd een aparte intekenlijst bijgehouden, het begrip vaste bijdragen kende men toen nog niet. Uitgaven totaal f 385,06. Waaronder f 200,= traktement van ds. Groeneveld, want die was inmiddels vertrokken. Voor het schoonhouden van de kerk werd f 7,50 per

jaar uitbetaald. Voor het preken op een hele zondag ontving een dominee f 4,=. Het batig saldo in 1859 was f 152,20.

Ds. Greven vertrekt -naar Sliedrecht waar hij op 15 juni 1862 wordt bevestigd (aanvulling 2026)-. Dat betekent dat er een viertal wordt opgemaakt door de kerkenraad. Beuker, Diermanse en Karsen, kandidaten uit Kampen en ds. Nijenhuis van 't Zand (Gn). Besloten wordt het salaris te brengen op f 600,=, er is nog f 100,= te weinig ingetekend. Kandidaat Beuker wordt beroepen, maar bedankt en nu komt ds. Nijenhuis aan bod. Deze wil wel komen als hij regelmatig gebruik kan maken van vervoer met paard en wagen, dit wordt beloofd en geldt voor lange afstanden naar Wolvega. Ds. Nijenhuis neemt het beroep aan en komt 2 november 1862 naar Mildam en blijft tot 14 juni 1892. Schipper Roefstra verhuist hem voor f 40,=.

-In 1871 koopt ds. Anne Wietzes Nijenhuis, predikant bij de Christelijk Gereformeerd Gemeente Mildam het 'buitengoed 'Klemburg'' te Oranjewoud voor f 7000,= + f 410,39½ kosten van de familie De Boer. Hij blijft zelf in Mildam wonen en verhuurt het buitengoed. (Aanvulling 2026, bron: oranjewoudhistorie.nl) Hij zal dus uit een welgestelde familie komen om dit te kunnen kopen-. Eerder, op 21 januari 1866, schenken ds. en mevr. Nijenhuis een zilveren avondmaalsbeker aan de gemeente.

Op 1 juni 1863 wordt besloten dat de kerkenraad gaat staan tijdens het lange gebed. Doordat er langer hoe meer leden van de kerk van over de Tjonger komen, vooral ook uit Wolvega, komen wensen om ook in Wolvega kerkdiensten te houden. Zodra er een geschikte plaats wordt gevonden begeren ze elke vierde zondag van de maand daar een kerkdienst. Ze menen hierop recht te hebben, omdat ze nog al een belangrijk aandeel bijdragen in het traktement van de predikanten. Het verzoek wordt in eerste instantie afgewezen, maar niet opgegeven. De broeders K.W. Dijk en Jan Menger komen met andere argumenten: ten eerste dat er zoveel mensen heel ver van de kerk wonen bv. Blesdijke en dat er op den duur toch wel een gemeente in Wolvega zal komen. Er komt nu een ander voorstel: In Wolvega zal om de andere zondag een middagdienst worden gehouden en in de winter alle weken een middagdienst. Zodra er in Wolvega een lokaliteit is komt het zeker wel voor elkaar. Op deze voorwaarde wordt ds. Nijenhuis ook beroepen. Wolvega is echter nog niet tevreden en komt met nieuwe verzoeken, dit betreft leesdiensten. Als dominee afwezig is wenst men, dat er op beide plaatsen een leesdienst wordt gehouden. De argumentatie is wel uitzonderlijk: bij een leesdienst komt vanaf Wolvega toch bijna niemand, ze blijven thuis of kerken ergens anders. Maar als in Wolvega ook een leesdienst werd gehouden zouden ze wel komen. Het verzoek van de leesdiensten wordt ingewilligd, zij het alleen maar als de dominee ergens anders preekt. Ter bestrijding van de onkosten van het lokaal in Wolvega wordt de opbrengst van de catechisatiebus gebruikt. Het wordt nog wel een gepuzzel met de kerkdiensten, maar wel komen in Wolvega hoe langer hoe meer diensten. In 1865 wil men al elke derde zondag een dienst en ook op feest-, bid- en dankdagen. Er wordt weer een extra gemeentevergadering gehouden en hier komt wel een apart besluit uit: Zedelijk is men verplicht in de kerk in Mildam te komen, maar kan iemand niet komen, dan moet hij thuis of met anderen samen een godsdienstoefening houden. Dit kan ook in het lokaal te Wolvega, maar het is niet een officiële kerkdienst. Dat dit een verregaand voorstel is blijkt later wel, in Wolvega wordt hier dankbaar gebruik van gemaakt, want op de kerkenraadsvergadering wordt geklaagd, dat uit het Stellingwerfse slecht ter kerke wordt gegaan. Er wordt zelfs een kerkdienst gehouden op eerste Kerstdag, waar een oefenaar voorgaat, helemaal in strijd met de afspraken. Uit Wolvega komt ook nog het verzoek om de dankdag voor het gewas, in verband met de weekmarkt op woensdag, maar op donderdag te houden. Dit wordt afgewezen. In Wolvega preken regelmatig mensen die daartoe niet bevoegd zijn en waarvoor de kerkenraad geen toestemming heeft verleend. Het geval komt op de classisvergadering en geeft nogal wat beroering, op zo'n manier wordt niet met elkaar omgegaan. Veel vergaderingen volgen over de moeilijkheden met de gemeenteleden uit Wolvega. Uiteindelijk wordt na veel ellende, o.a. het staken van het betalen van het traktementsgeld, Wolvega zelfstandig en wel op 6 juni 1870. Op die dag op Pinkstermaandag worden in het ambt bevestigd als ouderling H. van Ek en H.W. Dijk en als diaken K. Rooseboom. -(In het boekje over Anderhalve Eeuw Gereformeerden in Wolvega leest u straks dat er meer ambtsdragers zijn bevestigd)- Doordat Wolvega zelfstandig is geworden zijn de inkomsten voor het predikanten traktement nogal verminderd. Ds. Nijenhuis stelt voor dat zijn traktement met f100,= wordt verlaagd naar f500,=. Desondanks was er op 27 februari 1873 in Mildam geen cent in kas is om de dominee te betalen.

Nog een weetje: de Gereformeerde synode besluit dat per 1 januari 1875 kerkvoogden geen lid meer mogen zijn van de kerkenraad waardoor sommige kerkenraden opnieuw samengesteld moeten worden.

We gaan nu naar Anderhalve Eeuw Gereformeerden in Wolvega.

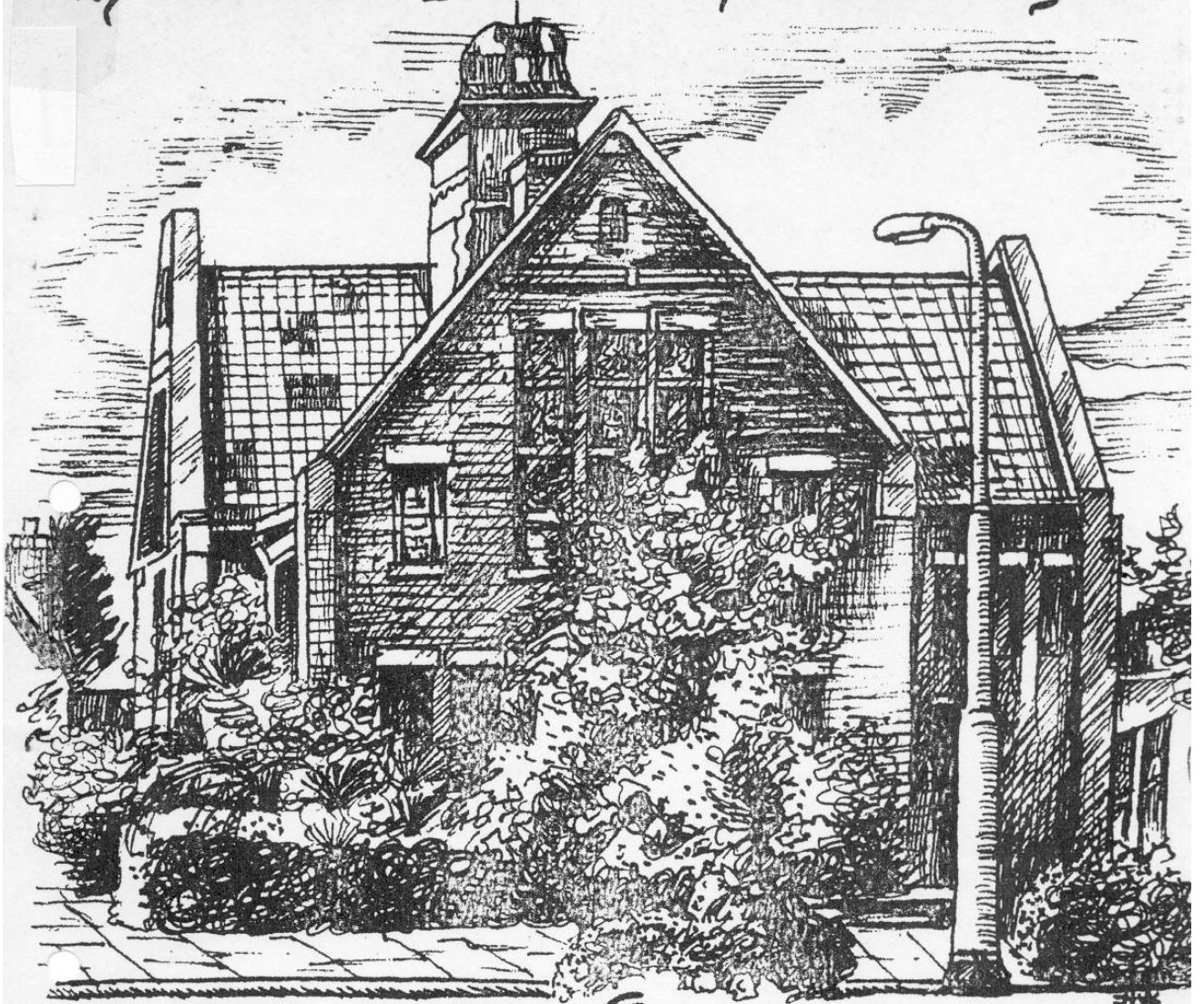
Als u na 4 bladzijden algemene inleiding het volgende leest:

We keren terug naar Wolvega en omgeving.....

In het begin van dit overzicht hebben wij reeds vermeld, dat er historisch gezien, weinig bekend is over de tussenliggende jaren 1840 - 1870.

Dan bent u bij het vervolg van Mildam 1836-1986 want dan gaat u verder bij 6 juni 1870 in Wolvega. Toch volgt er nog een gedeelte wat er in Wolvega gebeurde in de periode 1862-1870.

27 Februari 1836 — 27 Februari 1986

Andershalve Eeuw
Gereformeerden
in
Wolvega

Wolvega
Februari 1986.

ANDERHALVE EEUW GEREFORMEERDEN IN WOLVEGA

In het jaarboekje 1985-1986 van de Gereformeerde Kerk van Wolvega staat op blz. 2 aangegeven, dat onze kerk op 27 februari 1836 is geïnstitueerd. In de periode 1840-1846 weer teniet gegaan door de vervolging in die jaren. Opnieuw geïnstitueerd op 6 juni 1870.

Er is dus alle reden om in de maand februari 1986 bij dit feit stil te staan, afgezien dat de instituering van onze kerk (nu anderhalve eeuw geleden) na een aantal jaren weer moest worden gestaakt door geloofsvervolging etc. in die dagen.

Daar de "geschiedschrijvers" in die dagen schijnbaar ook beperkt waren, is het ons helaas niet mogelijk gebleken U een volledige weergave te geven van de beginjaren in 1836.

Ook een oproep in het bulletin heeft niets opgeleverd.

Tijdens een bezoek aan het Rijks Archief te Leeuwarden is ons duidelijk geworden dat de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk te Wolvega begint bij de 2e instituering in 1870. Niettemin hebben wij getracht U een overzicht te geven (zij het lang niet volledig) van het "wel en wee" van de eerste gereformeerden in Friesland, en met name die gereformeerden uit de gemeente Wolvega e.o.

Voor de informatie hebben wij gebruik gemaakt uit de gegevens van de uitgave: "Anderhalve Eeuw - Gereformeerden in stad en land" (Friesland) Tevens gegevens welke ons via het Rijks Archief te Leeuwarden ter beschikking zijn gesteld.

Ook bij deze geschiedenis geldt: Opdat wij onze afkomst niet vergeten!

Afscheiding in Friesland (De machtsverhoudingen)

De afscheiding kwam ook in Friesland niet uit de lucht vallen. Het ging om een protest tegen heersende opvattingen en verhoudingen, die zich in gelijke kracht lieten gelden in de samenleving en in de Hervormde Kerk.

Friesland was bij uitstek een gebied waar in het (groot)grondbezit economische en bestuurlijken de Wet stelden.

De samenstelling van de Provinciale Staten is kenmerkend: Tweederde van de 54 zetels was in handen van de adelstand en de patriciërs. Het grondbezit was de voornaamste machtsbron in deze agrarische provincie, waarin zestig procent van de boeren als pachters afhankelijk waren van de eigenaars. Zij die economisch gezien de touwtje in handen hadden, deden dit ook in politiek-bestuurlijk opzicht.

Tot 1818 bracht de Franse tijd op het Friese platteland een zekere welvaart, maar na 1820 begon de agrarische bedrijfstak en de van haar afhankelijke arbeidersstand een periode van steeds toenemende malaise. Na 1840 vooral, komen daarbij kleinere en grotere rampen in de vorm van slecht weer, aardappelziekte en longziekte onder het vee.

Toch groeit het inwonertal van Friesland snel: op Drenthe na vanaf 1829 de snelst groeiende provincie van Nederland.

Maar het arbeids-aanbod kan niet opgevangen worden en de verpaupering van de ongeschoolde arbeiders zet zich door, vooral na 1830. Dit geldt overigens ook voor de kleine burgerij.

Ook in de kerkelijke gemeenten golden de boven aangegeven machtsverhoudingen.

Gedurende de 17e en 18e-eeuw hebben de Friese adel en het patriciaat hun stempel gezet op koers en handelen van de Friese Hervormde kerkprovincie.

Een duidelijk anti-calvinistische, anti-orthodox stempel.

Maar ook vele leden uit de 'gezeten' boeren en burgerstand voelden zich aangetrokken tot de denkbeelden van de 'Verlichting'. Er wordt gestreefd naar een 'Christendom boven

geloofsverdeeldheid'; de meerderheid der Hervormde predikanten blijft een 'halfslachtig mengsel van orthodoxie en vrijzinnigheid' togedaan.

Maar ook de plattelandsgemeenten van de Hervormde kerk, heerst de tweedeling van het grondbezit. Dat komt vooral door het instituut van de 'floeren-plicht'

(=huurwaarde/grondbelasting) ingevoerd in 1804. Via de floerenplicht komt de beslissingsmacht over de keuze van de predikant en over het beheer van de kerkelijke goederen, in handen van de Hervormde grondbezitters, landheren en eigen-erfde boeren, zowel in- als uitwonend. Zo kan in bepaalde gevallen een buiten de gemeente wonende grootgrondbezitter via dit stelsel de doorslag geven, welke predikant beroepen moet worden. Maar ook aan wie de kerkboerderijen verpacht worden.

We mogen hierover echter niet te-gauw zwart-wit oordelen: sommige floerenplichtigen respecteren of delen de voorkeur van de 'brede gemeente'.

Het aantal orthodoxgezinde predikanten in Friesland blijft echter schaars.

Vooroefeningen

Zoals bekend richtte het protest van hen die zich in 1834 afscheiden, ook in Friesland, tegen de 'treurige toestand' van het Hervormd genootschap'. Vele orthodoxgezinde-groepen geven blijk van hun verzet. Rond 1790 neemt de activiteit van de 'gezelschappen' toe.

In Leeuwarden ageert rond 1800 de catechiseermeester Jelle Corvinus tegen 'verplichte' predikanten. Zijn aanhangers besluiten tot de oprichting van een 'nieuwe Hervormde gemeente' (na twee jaar echter weer tot opheffing gedwongen).

De orthodoxgezinden vormen in feite een minderheidsgroepering. Toch zijn er, vooral in de zuidwesthoek en de noordoosthoek van Friesland predikanten te vinden, die zich 'aanhangers van de oude leer' noemen. Veel orthodoxgezinde lidmaten namen in een houding van zwijgend verzet, niet meer deel aan de kerkdiensten in de eigen gemeente, maar gaan reizen naar orthodoxe voorgangers elders. Zij hebben er lange reistijden voor over (oftewel looptijden), en de uren tussen de beide diensten worden besteed om, als gelijkgezinden, elkaar op te wekken. De hier gelegde contacten zullen mede de basis vormen voor de wederzijdse steun, wanneer het tot afscheiding en vervolging komt.

Een andere vorm en mogelijkheid tot 'opwekking' zijn de oefengezelschappen, waarin men in kleine kring elkaar 'leert en vertroost' en een oefenaar de dienst des Woords verzorgt.

Vanaf 1830 breiden de gezelschappen in Friesland zich uit.

Een achttal oefenaars tekenden ook doormiddel van allerlei brochures protest aan; zoals scheepstimmerman Crolis uit IJlst, de verffabrikant Borneman en bakker Andriessen uit Sneek, vanaf 1835 leidende figuren bij de stichting van Afscheidingsgemeenten in het Friese gebied.

De oproep van Borneman is duidelijk:

'dat God ons, het bastaardkroost onzer Vaderen, Zijn heilig en rechtvaardig ongenoegen met nadruk doet ondervinden door rampen op rampen, om onze afval en volharding toe te zenden'.

Hij wil het voorbeeld volgen van het naburig Engeland, waar een getal van tweemaal honderd en dertig duizend..... in die dagen bracht en bedacht waren op de zuivering hunner kerk.

Zo schrijft Hetteema, een boerenzoon uit Mid-Fryslân, over een gezelschap uit Sneek, waaraan hij tussen 1822 en 1829 op marktdag deelnam. Maar de 'fijnen' die zondags naar elders gaan, worden bespot en verdrukt.

Wanneer hij onder Hallem gaat boeren, trekt hij na 1829 ook regelmatig naar Ulrum om ds. Hendrik de Cock te horen.

Ook iemand als Uiterdijk moet genoemd worden, een huisschilder uit Suameer en Twijzel, die een bijzondere band ontwikkelt met de initiator der Friese Afscheiding ds. Simon van Velzen te Drogeham.

Uiterdijk wordt naderhand opgeleid tot predikant, en vertelt uitgebreid van zijn 'geestelijke strijd' in de voorgaande jaren.

Besluiten tot afscheiden:

Wij geven eerst een overzicht van de tussen 1835 en 1850 in Friesland gestichte gemeenten, in volgorde van het stichtingsjaar:

- 1835: Burum, Sneek, Bolsward, Harlingen, Sexbierum, Minnertsnga, Blija, Ferwerd, Marrum, Leeuwarden, Drogeham, en Tjalleberd.
- 1636: Wanswerd, Hallum, Workum, Appelscha, Mildam, Oenkerk, Scharnegoutum, Suawoude, Koudum, Joure en Oudega (sm).
- 1838: Haulerwijk.
- 1840: Driezum.
- 1841: Dokkum, Hindelopen.
- 1842: Franeker, Beetgum.
- 1843: Lippenhuizen,
- 1844: Idskenuizen, Drachten.
- 1847: Boxum.
- 1849: Bergum.

In 1849 bestaan er in totaal 36 gemeenten en hebben zich 4698 personen bij de Volkstelling aangemerkt als horende tot de 'Afgescheidenen' (1,89 % van de Friese bevolking).

Wanneer we nu voor de jaren 1835 en 1836 de geografische spreiding van de nieuwe gemeenten bekijken, dan komt daaruit duidelijk de centrale rol naar voren van ds. H. de Cock bij de constituering van de eerste gemeenten.

Burum ligt in het directe uitstralingsgebied van de Ulrummer Afscheiding. Op aandringen van Borneman en Andriessen in Sneek, reist ds. De Cock 1835 af naar Friesland, om er in veertien dagen negen gemeenten op te richten.

De jonge gemeenten beschikken wel over bekwame ouderlingen en oefenaars, maar niet over opgeleide predikanten. Van groot belang bleek daarom het beroep, dat de Hervormde gemeente van Drogeham had uitgebracht op ds. Simon van Velzen. Deze was tijdens zijn theologiestudie in Leiden bevriend geraakt met gelijkgezinde collega's, die evenals van Velzen, sterk in de ban waren van de denkbeelden van Da Costa. In de berichtgeving over de Afscheiding, worden zij de club van Scholte genoemd: Van Raalte, Brummelkamp, Scholte en Van Velzen. Binnen de classis Dokkum heeft Van Velzen slechts enkele rechtzinnige medestanders, wanneer hij een adres aan de Synode wil sturen om de formulieren te handhaven.

Op de classisvergadering in juni 1835, wordt hij zowat van de trap gesmeten, wanneer hij zijn voorstel indient.

Van Velzen weet ook van de afzetting van De Cock en Scholte; op 11 december 1835 scheidt ook hij zich met een klein groepje gemeenteleden af. Vanaf 1 januari 1836 wordt hij door afgevaardigden uit vrijwel alle Friese gemeenten, aangesteld als 'herder-en leeraar' der gezamenlijke gemeenten in Friesland.

Hoewel het aantal Afgescheidenen in 1879 in Friesland gegroeid is tot 22.471 personen (dat is 6,81% van de Friese bevolking), krijgt de Afscheiding in haar eerste periode verhoudingsgewijs weinig aanhang. Een belangrijke reden is gelegen in de vele geschillen rond de vraag, wie de uiteindelijke leiding van de gemeenten heeft, en in botsingen komt over het z.g.n. oefenen.

Voorals ds. Van Velzen klaagt over de 'jaloersheid en wangunst der oefenaars' en raakt in openlijk conflict met diverse gemeenten en classicale vergaderingen.

Dit verandert, wanneer hij in 1839 zijn werkterrein verlegt naar de Afgescheiden gemeente van Amsterdam.

Enkele flitsen uit de Gemeenten van het eerste uur:

Wij zullen ons beperken tot de westkant van de Friese zuidoosthoek, om te zien hoe daar de instituering van de gemeenten plaatsvond.

Hoewel te Wolvega 27 februari 1836, ten huize van Pieter Ottes de Jong de 19 aanwezige leden door ds. Van Velzen tot een gemeente werden geïnstitueerd, kwam men spoedig in grote moeilijkheden.

De regio rond het dorp was te groot, een leider ontbrak en de vijandschap was uitermate fel. Toen op 28 februari 1836 ds. Van Velzen hier voor het eerst preekte werden de ramen van de Jongs woning ingegooid.

Een van zijn huisgenoten liep bij de ongeregeldheden zelfs een gebroken arm op.

In verband met de voortdurende afwezigheid van de predikant, traden ouderlingen op als beoefenaars. De kerkeradsvergaderingen werden beurtelings te Wolvega, Rottum, Tjalleberd en Joure gehouden. Binnen drie jaren waren er 300 leden.

Vanwege deze sterke groei werden op 1 januari 1839 vier gemeenten geïnstitueerd in bovenvermelde plaatsen.

Deze aderlating bleek voor Wolvega te groot te zijn en kort na 1840 moest deze gemeente worden opgeheven.

Pas in 1870 kon opnieuw tot instituering worden overgegaan, waarna van een geleidelijke groei sprake was.

Ook de gemeente Mildam (voorheen Rottum en Katlijk) werd later de moederkerk voor een drie-tal gemeenten, t.w. Wolvega (opnieuw geïnstitueerd in 1870), Oudehorne en Heerenveen Zuid. Evenals Wolvega, bleek ook de gemeente Rottum niet levensvatbaar, zij heeft slechts enkele jaren bestaan en ging toen over naar Katlijk, waar de gemeente in 1842 door ds. T.H. Uitterdijk als opnieuw gevestigd is geworden.

In 1905 werd te Oudehorne een eigen gemeente geïnstitueerd nadat men al jaren plaatselijke diensten had georganiseerd.

Onder de eerste predikant, de latere prof. Dr. G.C. Berkhouwer, kwam het kerkelijk leven goed op gang. De uitgestrektheid was de reden, dat ook Heerenveen Zuid (destijds Oudeschoot) zich afsplitste van de gemeenten Mildam, en in 1925 een eigen gemeente ging vormen.

De gemeente Tjalleberd bleek evenmin een lang leven te beschoren. In een zeer vijandige regio schoot het gereformeerde plantje moeilijk wortel. Op 25 september 1836 werd ds. Van Velzen door een woedende menigte zelfs met de dood bedreigd.

En de 25ste december 1836 werd geboekstaafd als de 'Tjalleberder vervolgingsdag', toen een samenkomst door militairen met geweld uiteengejaagd werd.

Ondanks deze felle tegenkanting, verkreeg men toch een eigen gebouwtje.

Het was echter moeilijk om als zelfstandige gemeente te blijven bestaan. In 1851 werd de gemeente verplaatst naar Heerenveen. In Heerenveen verliep de ontwikkeling gunstiger. Het pakhuis van apotheker Dornseiffer aan de Molenwijk werd al spoedig te klein, zodat er in de Kerkstraat tenslotte een echte kerk kwam, die op zijn beurt weer moest wijken voor een modern centrum aan de Burgemeester Falkenaweg.

Knijpe neemt te midden van dit gebied een aparte plaats in. Wel is er een zekere invloed vanuit Tjalleberd op te merken, maar zij heeft toch een eigen ontstaansgeschiedenis.

Omstreeks 1870 ontstond hier binnen de Hervormde Kerk 'De Vereniging van Inwendige Zending'.

De activiteiten van deze vereniging waren mede van invloed op het ontstaan van de dolerende Nederduitse Gereformeerde Kerk in 1889.

We keren terug naar Wolvega en omgeving.....

In het begin van dit overzicht hebben wij reeds vermeld, dat er historisch gezien, weinig bekend is over de tussenliggende jaren 1840 - 1870.

Dat de gereformeerden van die tijd niet hebben stil gezeten, mag bleiken uit het feit dat ze zich hebben aangesloten bij de kerk van Mildam die als 'moederkerk' fungeerde voor een drietal omliggende gemeenten.

Op 6 juni 1870 achtte men de tijd rijp om voor de 2e maal een eigen gemeente te instituëren.

Tevens werd bij deze gelegenheid een aantal (ambtsdragers) ouderlingen en diakenen gekozen, die onderstaande verklaring voor instemming tekenden: (Woordelijk overgenomen)

" Wij ondergetekende Kerkraadsleden der Gereformeerde
" Gemeente te Wolvega, erkennen de belijdenis des geloofs
" der Gereformeerde Kerken in Nederland, de Catechismus
" en de leer der Synode van Dordrecht, gehouden in de jaren
" 1618 en 1619, als de volledige uitdrukking van ons geloof.
" Wij betuigen daarom ganselijk dat wij van harte gevoelen
" en geloven, dat alle artikelen en stukken der leer, begrepen
" in de gemelde formulieren van Enigheid, en alles met Gods
" Woordt overeenkomende, waar om bij elke leerling daartegen
" strijden, verwerpen, alle onze handelingen daar mede in
" over eenstemming wenschen te brengen .
" Wij beloven derhalve, dat wij de voorzegde leer naarstig
" en getrouw zullen voorstaan, zonder iets openlijks of
" heimelijks tegen haar te zullen leren of schrijven,
" terwijl wij tevens genegen zijn om alle dwalingen, hier-
" mede, strijdende, na ons vermogen te wederleggen en te
" helpen weeren.

getekend door

H.F. van Ek	ouderling.	N. Rooseboom	diaken
K.W. Dijk	"	Marten Otten	"
J.M. Bos	"	H. Bultsma	"
A.G. Keizer	"	J. Krediet	"
(onleesbaar)	"	E. Veenstra	"

Eerste Kerkeraad gehouden den 20 juli 1870.

Tegenwoordig zijn H.F. van Ek, K.W. Dijk, N. Rooseboom, M. Otten.

- Art. 1- de vergadering is geopend door het zingen van Ps 133 vs 1 en gebed door H.F. van Ek.
- " 2- Tot Praises benoemd H.F. van Ek, scriba K.W. Dijk
- " 3- Is besloten boeken aan te bestellen voor gebruik onser. behoeften tot schrijven en een kerkelijk handboekje.
- " 4- Besloten om in het kerkeradsboek op te tekenen van de ontwikkeling en ontstaan deser gemeente.
- " 5- Besloten om een kwietantie af te geven aan G.N. Bakker aangaande de Legaat en Don Nijjenhuis de gelden te laten ontvangen.
- " 6- Besloten om het eerste en dat eenmaal op de dag des Heeren te gebruiken voor Armen en overige Collekten voor de Kerk.

- " 7- Besloten om de maandelijksse Collekten te houden 3 ten behoeve van der school, 3 behoefte studenten, 6 voor de Kerk.
- " 8- Besloten om Franke Visser te verzoeken dat hij voor eerst de Admieniestratie der kerk wilde blijven waarnemen.
- " 9- Besloten een kopere bekken te bestellen en een beker.
- " 10- Roseboom gestemd tot Admiestrerende diaken.
- " 11- Besloten door het zingen van Ps 84; 1 en 3 en gebed door K.W. Dijk.

Was getekend: H.F. van Ek praises
 K.W. Dijk scriba

Uit de inhoud van het kerkeradverslag blijkt wel dat het er nogal 'gemoedelijk' toeging en dat het niet zo laat werd!

Overeenkomstig punt 4 geven wij U thans het verslag van het ontstaan van de gemeente Wolvega door scriba K.W. Dijk.

Het verslag is woordelijk overgenomen.

Geschiedenis der opkomst en voortzetting der
Cristelijk Gereformeerde Gemeente Wolvega.

De leden uit de Burgelijke Gemeente Weststellingwerf, waren leden van de Cristelijke Gereformeerde Gemeente Mildam, en gingen aldaar ter Kerk, tot het jaar 1862 daar de gemeente vakant geraakte door het vertrek van Dom. J. Greeven, en er weer een beroeping van een leeraar zoude plaats hebben, stelden enige leden uit de Burgelijke Gemeente Weststellingwerf voor, dat de nieuwe beroepen leeraar ook dienst zoude moeten doen te Wolvega of in des zelfs omstreken, daartoe is de gemeente op geroepen, om over die voor gestelde zaak te handelen. Naar over en weer gesproken te hebben, werde bepaald dat de nieuw beroepen leeraar, zoude alsdan te Wolvega of om streeken predieken om de vijfde zondag, en des winters dertien avondbeurten, en als dan te Catiegeseeren, op welke voorwaarden als beroepen is Dom. A.W. Nijenhuis, als doen leeraar der Cristelijke Gereformeerde Gemeente te Zand Groningerland, en heeft de roeping aangenomen, en tot gemeente overgekomen in de na zomer van 1862. Maar toen konde men in dese omstreeken eerts geen plaats bekomen, waar dat men konde vergaderen, tot dat men ten laatste overeen kwam, met D. Dijkstra te Nijholdtwolde om in diens schuur te vergaderen, en aldaar te predieken. dese eerste prediekatie is geschied op den 14 December 1862 en de laaste den 26 Nov. 1863 savonds. In dese tussen tijd was men werkzaam om een betere en geschiktere plaats te verkrijgen, het welk eindelijk gelukte door een stuk grond aan te kopen bij de Kerklaan, toen eigenaar Joh. B. Valling ? (naam onleesbaar), het welk is aan gekogt door zes personen, H.F. van Ek, J.J. Bootsma, K.W. Dijk, F. Bultsma, J.J. Bosman, F.J. Visser, voor eene som van f 275,00 en is beschreven door Notaris Tromp.

Na dat deze koop geschied was, is men overgegaan tot eene aanbesteding van een gebouw, het welk tot kerk of vergader plaats moest dienen, het welk met gesloten briefjes is aan besteed, en bleek de laagste schrijver te zijn J. Dijkstra mr. Timmerman alhier voor eene som van f 819,20, buiten de zitplaatsen welke later aangenomen zijn door T. Koopmans, voor eene som van f 203,24½ en later nog door aan koop van stoelen en zoo dat men eene som van f 1400,00 nodig had, om alles te betalen, welke gelden zijn op genomen bij Dom. A.W. Nijenhuis tegen eene rente van 4½ p in het jaar en jaarlijks f 100,00 aflossen.

Daar nu het gebouw en de zitplaatsen klaar was, is er voor de eerste maal in gepredikt door onse leeraar A.W. Nijenhuis, den 29 November 1863 en zoo voors om de vijfde zondag en des winters 13 Avondbeurten het welk geduurd heeft tot de Herfst van 1868.

Daar de avond beurten weder moesten aan vangen, dat onse leeraar boven genoemd daar over bezwaar maakte, is men over een gekomen dat de Leeraar alhier om de vierde Zondag zoude predieken, en bevrijd zijn van de Avond beurten en Catiegesatieen, welks laaste door den ouderling van Ek geheel zoude waar genomen worden, die het zedert lang al gedeeltelijk waargenomen had, en tevens dat men hier voorgangers konde laten dienst doen, na dat de omstandigheden zulks toe lieten, ook hebben omtrindt dien tijde de Classis Broeders ten Borg te Oudehorne, Krijgsman te Joure en de Jong van Donkerbroek, hier ieder een zondag gepreekt.

Overigens hebben ons onderscheidene personen gediend als Dom. ten Borg, Dijkstra Steenwijk, Meers Meppel, Prins en niet het minst de studenten der Kamper school, tot dat wij op de 6 junij 1870 al hier tot eene zelfstandige gemeente zijn gesteld onder aan roeping van de naam des Heeren, door Dom Noordzij van Heerenveen en A.W. Nijjenhuis. Tot ouderlingen zijn verkosen, H.F. van Ek en K.W. Dijk en tot dieakenen, N. Rozeboom, en N.B. Otten, de welke in haare kerkelijke Amten zijn bevestigd den 26 junij daar aan volgende op dien zelfde dag heeft de weleerwaarde A.W. Nijjenhuis afscheid genomen als leeraar van dit gedeelte van zijn gemeente en al zoo is dese gemeente van boven genoemde dagtekening af, tot eene zelfstandige gemeente gesteld.

w.g. K.W. Dijk (sriba)

- Art 1- Tweede kerkeraad gehouden den 7 september 1870. tegenwoordig H.F. van Ek, K.W. Dijk, N. Otten, is geopend door het zingen van Ps. 34: 1, 2 en gebed door H.F. van Ek.
- Art 2- Art 5 van de vorige vergadering is aan voldaan
- " 3- Art 8 van de vorige vergadering is nog niet voldaan
- " 4- Ook is aan Art 9 voldaan
- " 5- Besloten voortaan wanneer men geen voorganger heeft des zondaags nade middags een Catiegismus preek te lesen
- " 6- Besloten om een Rekwest aan Zijne Mejesteid op te zenden en verzoeken om Vrijheid van Regestrasië en Hijpothekare over schrijvings kosten van het kerkgebouw.
- " 7- Besloten om avondmaal te houden op Zondag den 13 deser gevraagd of er ook hindernissen bestonden hetwelk is geantwoord met neen.
- " 8- Geeindigd met het zingen van Ps 127: 1 en gebed door Otten

H.F. van Ek praeses
K.W. Dijk scriba

Tot zover de eerste twee verslagen van de kerkeraad na de 2^e instituering in 1870.

De jonge gemeente ging vol ijver en Godsvertrouwen aan de slag en in 1874 kon een eigen kerkgebouw worden ingewijd.

Inmiddels groeide het ledenaantal sterk, waardoor de kerk te klein werd. Er verrees in 1923 een nieuwe kerk, die in 1970 geheel gemoderniseerd en uitgebreid werd.

Zo zijn de aktiviteiten in onze gemeente Wolvega doorgestaan tot op de huidige dag.

Anderhalve eeuw lang is met veel 'vallen, opstaan en tekortkomingen' door velen, heel velen, veel werk verzet en zijn de lampen brandende gehouden. Wij herdenken hen met eerbied.

De geschiedenis van de gemeente kent (helaas) ook zwarte bladzijden, welke voor allen die het hebben meegemaakt, veel verdriet en droefheid hebben teweeg gebracht.

Velen vragen zich nu nog af: 'Hoe is dit toch mogelijk geweest'?

Het is verstandiger hierover te zwijgen dan er over te schrijven.

Wij pakken nog even de draad op bij het kerkeradsverslag van 24 februari 1936. In behandeling komt een uitnodiging van de kerk te Mildam, ter gelegenheid van de herdenking van het 100-jarig bestaan van die kerk. Hiertegen rijst enig bezwaar ! Ouderling B.J. Wagter die hiervoor 'grondig de historie' heeft nagegaan, meent stellig te weten dat de kerk van Wolvega 'vroeger tot openbaring kwam dan te Mildam'. Er wordt besloten dat de praeses en broeder Wagter een bezoek zullen brengen bij Ds. Middelkoop te Mildam, om met 'zijne eerwaarde' deze zaak te bespreken. In de volgende kerkeradsverslagen is men op dit punt niet teruggekomen. Het is dan ook niet duidelijk geworden wie er het eerst was, 'de kip of het ei'.

Hoe het ook zij, de historie vermeld duidelijk dat op 27 februari 1836 de kerk van Wolvega is geïnstitueerd en wel door Ds. Van Velzen.

Op zondag 23 februari a.s. hoopt onze predikant Ds. R.J. Blaauw in de kerkdienst aandacht te schenken aan dit gebeuren.

De geschiedenis van onze gereformeerde kerk te Wolvega gaat (zo de Here wil en wij leven) door. Een strijdende kerk in een wereld verloren in schuld die van God en Zijn gebod schijnbaar niets meer wil weten.

Een kerk die geconfronteerd wordt met diverse vraagstukken en allerlei problemen, waar een antwoord op gegeven moet worden. Om maar eens een paar te noemen: Abortus, Euthanasie, Homosexualiteit, Oorlog en Vrede, IKV/IKTO, Plaatsing Kernwapens, Kindercommunie, Kerkverlating, enz. enz.

Met de Ned. Hervormde Kerk zijn wij 'Samen op Weg' een antwoord te vinden op de vraag hoe wij weer gezamenlijk Kerk van Jezus Christus kunnen zijn. Mogelijk nog een lange en moeilijke weg.

Met een gedeelte uit de brief van Paulus aan de Efeziërs willen wij dit herdenkings-artikel besluiten, waar hij opwekt tot eenheid in de gemeenten:

Als gevangene in den Here, vermaan ik U dan te wandelen waardig der roeping, waarmede gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, en elkander in liefde te verdragen, en U te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes: één lichaam en één Geest, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen.

Opdat wij in Jezus Christus, allen één zijn!

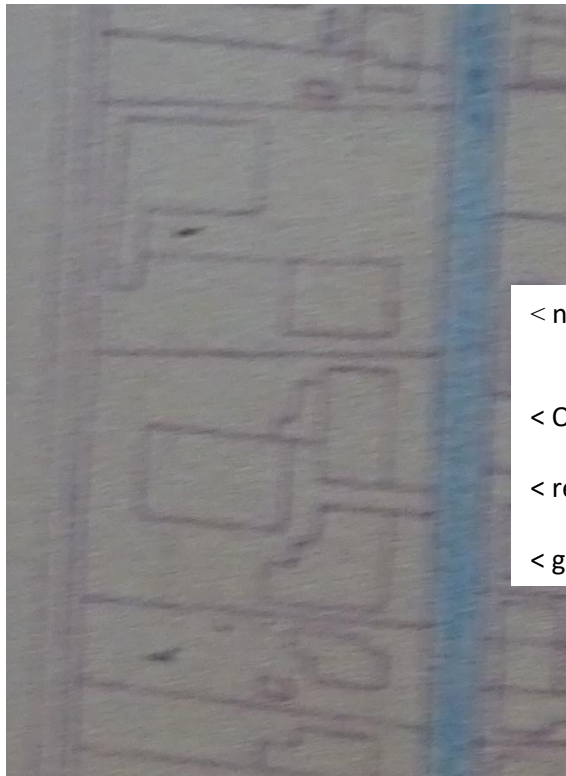
Wolvega, februari 1986
J. Zantinga,
Scriba.

Aanvulling uit 2026:

gevelsteen van de eerste kerk in de hal van de Ichtuskerk

Er zijn geen foto's van de buitenzijde bekend van de eerste Gereformeerde kerk en ook de plaats waar de kerk stond was niet bekend. Hoewel er toch een foto is met een heel klein stukje van de oude kerk. In 2023 kwam onderstaande kaart tevoorschijn en werd de plaats exact aangegeven. Volgens overlevering moet bij Tresoar in Leeuwarden een foto van de oude kerk liggen.

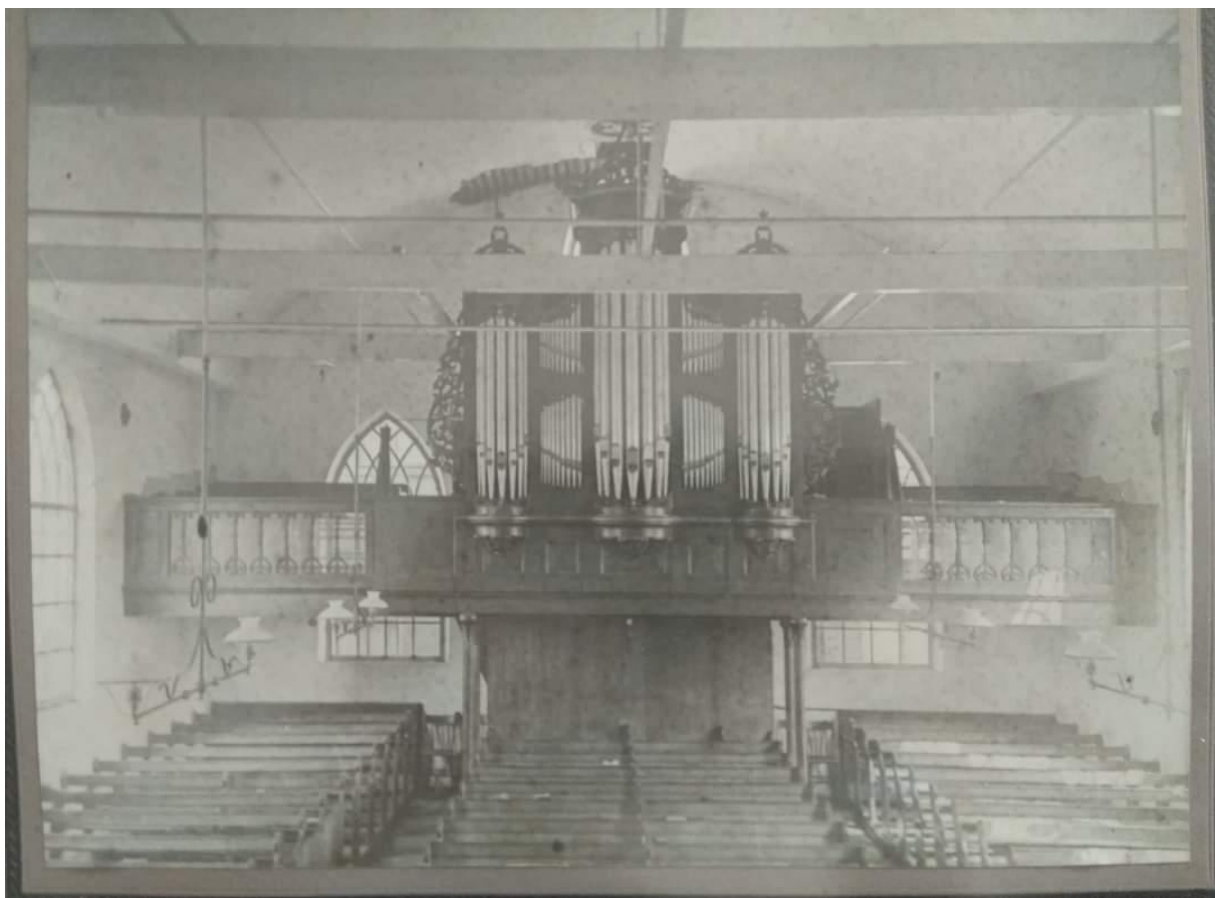
< nu Area 51

< Oude pastorie, nu zaal 1 en 2

< rechthoek is de oude Gereformeerde Kerk

< gebouw Salem

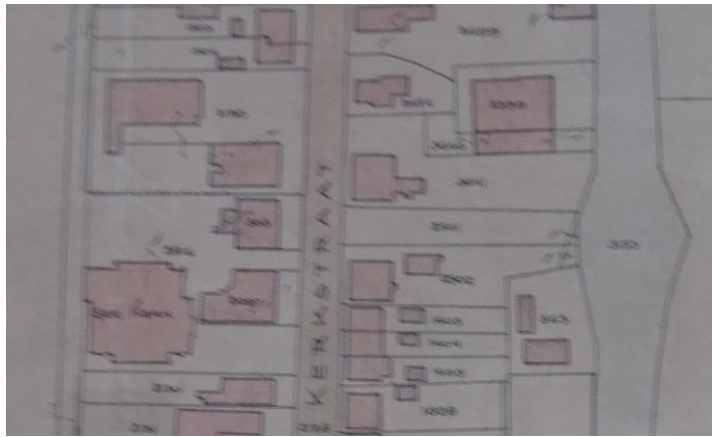
Op het Wolvest van 10 juni 2023 hadden ze een kopie van een kaart van Wolvega die in 1926 gebruikt is bij de elektrificatie van Wolvega en daar staat de oude gereformeerde kerk nog op. Deze zit vast aan de oude pastorie en staat midden achter de pastorie en gebouw Salem. De Ichtuskerk staat iets zuidelijker. Blauwe lijn is de Kerkstraat.

Interieur Gereformeerde Kerk te Wolvega 1874-1923
Orgel 1910 firma Bakker & Timmenga, uitgebreid in 1953 door orgelbouwer Mense Ruiter

Nu Area 51 >
Pastorie >

Ichtuskerk en Salem >

e

Deze kaart is van een uitbreidingsplan uit 1943. De Ichtuskerk staat achter gebouw Salem. Het huisje naast Salem is gesloopt.

De gevelsteen naast de hoofdingang van de Ichtuskerk.

DE EERSTE STEEN GELEGD DOOR DS. T.J. PETERSEN DEN 5^{DE}N JUNI 1923.

Dat is dus 1 dag voor het 53 jarig bestaan van de kerkelijke gemeente.

Het zegel van de Gereformeerde Kerk van Wolvega

Uitgave G. Taconis, Wolvega. No. 2176 L. R. V.

Kerkstraat — Wolvega.

Kerkstraat Wolvega .

Boven: Kerkstraat tussen 1895 en 1905. Helemaal rechtsboven in de foto is een stukje van de spits en de haan van de oude gereformeerde kerk te zien. Pastorie en "Area 51" ondergaan daarna nog ingrijpende verbouwingen.
Onder: de pastorie heeft een verdieping gekregen, de "Area" een andere dakkapel.

± 1911 Rechts vooraan "Area 51", dan de pastorie en daarnaast Salem.
 Achter Salem en de pastorie staat de oude Gereformeerde Kerk (niet zichtbaar).
 Centraal in de foto staat de Kerk op de Hoogte
 De "Area" heeft een geheel andere bovenverdieping en Salem is gebouwd/verbouwd?
 Mogelijk dat in het archief van Leeuwarden een foto van de oude kerk te vinden is, in het begin was de kerk beter zichtbaar en dus te fotograferen.

Lijst van predikanten van de Gereformeerde Kerk te Wolvega

Ds. J.A. Bult	19 oktober 1873	- 22 juli 1877
Ds. J.F. ter Hoor	28 juli 1878	- 28 augustus 1888
Ds. A. de Geus	6 december 1889	- 11 november 1894
Ds. K. Doornbos	24 november 1895	- 13 april 1902
Ds. R.J. Aalberts	5 juni 1904	- 1 december 1907
Ds. G. Kerssies	12 april 1908	- 13 april 1915
Ds. H. Meulink	6 februari 1916	- 10 december 1919
Ds. T. Petersen	19 juni 1921	- 25 september 1927
Ds. J. Attema	8 juli 1928	- 31 juli 1932
Ds. N. Streefkerk	22 januari 1933	- 16 mei 1948
Ds. S.E. Wesbonk	17 oktober 1948	- 23 september 1954
Ds. D. de Boer	18 december 1955	- 25 mei 1958
Ds. J.H. Meuleman	5 oktober 1958	- 1 september 1964
Ds. H.A. Starrenburg	25 oktober 1964	- 18 maart 1969
Ds. A. Schweitzer	23 november 1969	- 31 oktober 1977
Ds. W. Stuursma	7 september 1980	- 31 mei 1984
Ds. R.J. Blaauw	4 november 1984	- 27 augustus 1989
Ds. P.C. Suurmond	16 februari 1992	- 25 november 2001
Ds. P. Rozeboom	9 mei 2004	- 28 april 2013

(na 1 januari 2011 Protestantse Gemeente te Wolvega)

De gereformeerde Kerk, in 1870 geïnstitueerd, is ambitieus en bouwt er op los. In 1874 wordt de eerste kerk gebouwd, daartoe zijn 3 percelen aangekocht in 1871. Het kerkorgel wordt in 1910 aangeschaft. Op foto's is te zien dat de pastorie begin 20^e eeuw een bovenverdieping heeft gekregen en dat gebouw Salem ge- of verbouwd is. In 1917 worden nog 2 percelen gekocht mogelijk in aanloop naar de bouw van een nieuwe kerk. De eerste kerk werd na 50 jaar afgebroken en is de huidige kerk gebouwd in 1923. Daar is veel geld voor nodig.

In naam der koningin!

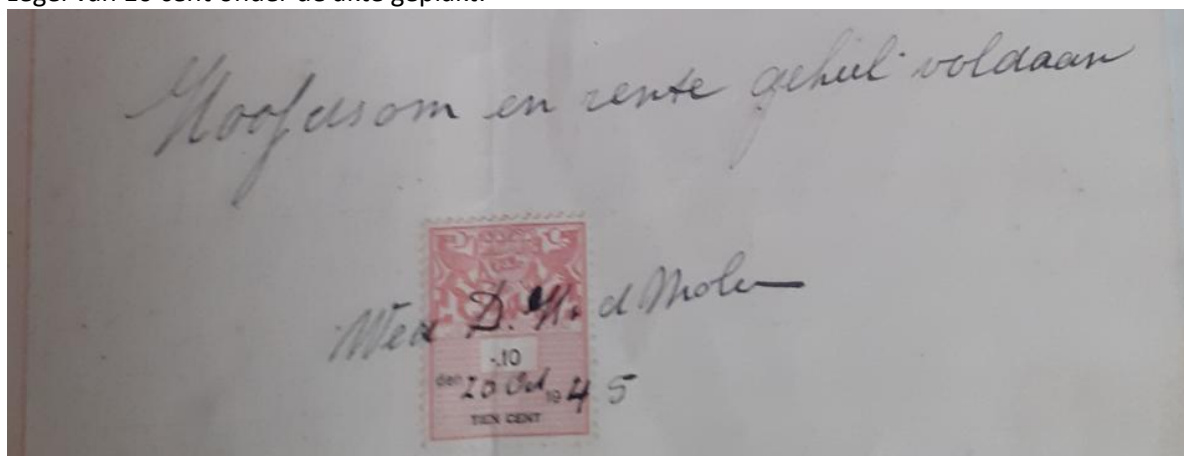
Zo begint de handgeschreven hypotheekakte die is gepasseerd op het kantoor van notaris J.M.J van Lis te Wolvega. Op 25 november 1912 zijn aanwezig ds. G. Kersjes en J. Wagter als voorzitter en secretaris van de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk te Wolvega handelend om uitvoering te geven aan het kerkenraadsbesluit van 2 oktober 1912. Daarnaast is aanwezig E.J. Dijkstra, veehouder, te Oldelamer. De kerk heeft f 4.200 van hem geleend tegen 4,5 % rente en moet deze jaarlijks op 1 november voldoen. Een deel van de lening is al op 5 oktober betaald, het restant vandaag. Het onderpand bestaat uit de kerk met pastorie, consistoriekamer, met woning en erf aan- en ten westen van de Kerkstraat, kadastraal sectie D 504, 505 en 506. Deze percelen zijn aangekocht op 11 januari 1871 en op 10 mei 1871. Het betalen van rente en aflossing moet geschieden ten huize van de schuldeiser. De kerk moet verplicht goed op de gebouwen passen en tegen brandschade verzekeren. Met twee getuigen en een notarisklerk komen er 6 handtekeningen onder de akte te staan. Op 30 oktober 1918 wordt een zegel onderaan de akte geplakt en is de hypotheek afgelost.

Op 14 januari 1924 verschijnen voor notaris J.M.J. van Lis te Wolvega ds Tj. Petersen en 12 (!) ambtsdragers. Op 3 december 1923 heeft de kerk een lening van f 18.000 van Mej. Trijntje van Dijk weduwe van Dirk Harms van der Molen wonende te Oldetrijne ontvangen tegen een rente van 5,5 % te voldoen in twee halfjaarlijkse termijnen op 1 mei en 1 november, de minimale looptijd is 5 jaar. Als zekerheidsstelling wordt nu een eerste hypotheek verleend op de grond, kerkgebouw, consistoriekamer en woonhuis gelegen aan- en ten westen van de Kerkstraat in Wolvega, kadastraal sectie D 505, 507, 2096 en 2097. De kerk is aan de grond gekomen door verschillende aankopen op 11 januari 1871, 10 mei 1871, 13 juni 1917 en 27 juli 1917.

De rentes en aflossingen moeten ten huize van de schuldeiseres worden voldaan. De kerk moet goed op de gebouwen passen en deze tegen brandschade verzekeren. Notarisklerk J.H. van Dijk neemt namens de schuldeiseres de hypotheekstelling en borgstelling aan.

Uiteindelijk staan er, met getuigen, 17 handtekeningen onder de akte.

De hypotheek is op 18 januari 1924 geregistreerd in Oldeberkoop en 20 oktober 1945 wordt een zegel van 10 cent onder de akte geplakt:

Aanvulling samengesteld door
Kees de Ruiter

© 2026 Protestantse Gemeente te Wolvega